

Møte i KOSTRA-VAR-gruppa

09. mai 2001 kl. 10:00 - 14:00, SSBs lokaler i Oslo

Til stede:

Dagfinn Eek, Drammen kommune
Magne Solgaard, Norsas
Harald Gaarde, SFT
Ole Lien, Norvar
Liliane Myrstad, Folkehelsa
Tone Smith, SSB
Svein Homstvedt, SSB
Øystein Skullerud, SSB (referent)

Forfall:

Pål Spillum, SFT
Svein Erik Stave, SSB
Julie Hass, SSB

1. Hovedpoenger fra fjorårets rapport

- Homstvedt delte ut et ark der hovedpoengene fra fjorårets rapport var systematisert i en tabell som viser anbefalinger, status og oppfølging for hvert av hovedpunktene. Punktene ble gjennomgått summarisk.
- Det ble spurt om forholdet mellom KOSTRA og Arealis. Homstvedt påpekte at så lenge det verken var obligatorisk å rapportere til Arealis eller noen rapporteringsfrist, var Arealis neppe aktuell som alternativ til KOSTRA.
- Eek spurte om det er lagt opp til at kommunene skal ha en rolle i revisjonen av KOSTRA-dataene. Han påpekte at det i så fall vil kreve tid og ressurser.

2. Mål for gruppas arbeid i 2001

- Hovedmålet for arbeidsgruppa i år er å utarbeide en ny rapport med anbefalinger utfra årets erfaringer og diskusjoner. Det var enighet om at mest mulig må være klart før St. Hans.
- Solgaard ville gjerne ha klarlagt gruppas mandat: Er gruppa en rådgivnings- eller arbeidsgruppe (dvs. skal gruppemedlemmene skrive deler av rapporten)? Homstvedt svarte at gruppa, med SSB som sekretær, skriver rapporten og leverer den til Samordningsrådet (der KRDM fl. sitter), som fatter endelige beslutninger. Dvs. at arbeidsgruppa gir råd til Samordningsrådet.
- På spørsmål om hvor mange møter som trengtes, anslo Homstvedt at to møter burde kunne greie seg, og at en del meningsutvekslinger om rapporten heller kan foregå per e-post. Utkast/skjelett til rapport bør da foreligge til neste møte (**Ansvarlig: Smith/Homstvedt**). Frist for ferdig rapport er 30. juni.
- Samordningsrådet ønsker at arbeidsgruppene fortsetter også etter 30. juni neste år, men med redusert aktivitet.

3. Orientering om 2000-rapportering

Smith orienterte om at nåværende elektroniske datainnhenting, som krever programvaren FormFlow, har vist seg å være upraktisk i mange sammenhenger. Derfor er det bestemt å etter hvert gå over til et internett-skjema som alle kan bruke uten ekstrainvesteringer i dyr programvare.

a. Presentasjon av endelig utforming av rapporteringsskjemaene

Papirutskrift av skjemaet ble utlevert. Siden all rapportering om vann går via VREG, inneholder skjemaet ingen spørsmål om vann. Det ble spurt om ikke-KOSTRA-kommuner rapporterer ledningsnett-data via SESAM? På det kunne Gaarde svare nei. Følgende forslag til forbedringer kom opp:

- i) Rettledning bør bli interaktiv, dvs. at vanskelige uttrykk bør stå med hypertekst med link til rettledningen.
- ii) Skjema 22: Definisjoner av gebyrer og standardbolig er utarbeidet i samarbeid med konsumprisindeksgruppa i SSB og utformet for også å tilfredsstille deres behov. Det var noe usikkerhet om hvorvidt moms var inkludert i rapporteringen. Smith kunne avkrefte dette. Det ble diskutert hvorvidt det er best å spørre etter gebyrer uten moms, slik det er gjort hittil (alle gebyrene er momsbelagt). Eek og Smith mente det var enklere å beregne den reelle prisendringen når moms ble holdt utenfor.
- iii) Skjema 23: Fra og med neste år vil skjemaet bli mye kortere, da kun indirekte kostnader, dvs. spørsmålene 2.1 b og d, 3.1 b og d, og 4.1 b og d, samt kalkulatoriske renter for hver sektor må rapporteres,
- iv) Eek opplyste at det har vært en del diskusjon rundt funksjon 120 i kommunene, og at det er vanskelig å fastsette riktig fordelingsnøkkel for disse utgiftene. .
- v) Lien var overrasket over at standardboligstørrelse var satt til 120 m², han trodde 140 var vedtatt. Homstvedt svarte at så langt vi har oppfattet er 120m² nå vedtatt som standard i KOSTRA.

b. Presentasjon av årets rapportering

- **Generelt:** Datainngangen ble gjennomgått. Smith kunne meddele at 23 kommuner ikke hadde rapportert på noen av skjemaene innen fristen, 15.02. Noen flere hadde ikke rapportert regnskap.
- **Vann:** 7 kommuner har ikke kommunale vannverk. For de resterende 210 KOSTRA-kommunene som har kommunale vannverk inneholder VREG 535 vannverk. 70 kommuner hadde ikke rapportert **vann**-data til VREG. De 140 kommunene som hadde rapportert innen fristen, hadde ikke nødvendigvis levert data for alle sine vannverk. Det at vannverk legges ned eller slås sammen, kan gjøre det vanskelig å holde oversikten over hvilke anlegg som skal rapportere og ikke til enhver tid. Myrstad kunne også nevne i forbindelse med VREG nettverksbelastning som Smith nevnte, at mange prøvde å registrere data de siste dagene før fristen, men at en del av rapportørene fra kommunene ikke kunne åpne VREG fordi PC'ene ikke var innstilt på Java-program. Myrstad fortalte om Folkehelsas 4-måneders kvalitetssikringsarbeid mot kommunene. Per 9.mai hadde 205 KOSTRA-kommuner rapportert data. Til sammen (for KOSTRA-kommuner og andre kommuner til sammen) er det rapportert data på 1807 vannverk hvorav ca. 1100 kommunalt eide. Det er viktig å huske at rapportering til VREG bare omfatter vannverk som betjener ≥ 50 personer.
- **Avløp:** SESAM-frist 15.03. gjør at avløp ikke kommer med i første publisering. Hedmark og Østfold + noen fylker til har levert veldig gode rapporter. Men det er også noen fylker som har problemer fordi ansvarlig plutselig er ute i permisjon o.l. Purrebrev er sendt ut til seine fylker. Gaarde kunne melde om en løsning med siste fylke (Rogaland) i går.
- **Avfall:** Smith opplyste at 23 kommuner ikke har levert innen fristen.

c. Presentasjon av årets faktaark

Faktaarkene ble gjennomgått: Brukergrensesnittet er blitt ryddigere, med felles overskrifter. Ellers er det små endringer fra i fjor. Den alfabetiske sorteringen av parametre på nivå 3 er vanskelig å orientere seg i og bør endres. Det må videre legges inn tall mange steder der det nå står "Tall mangler foreløpig (...)", f.eks. avløpsdata for 1999. Noen feil ble også funnet (f.eks. står gruppe 9 med en andel husholdninger i kommunal avfallstjeneste på 347,4% i nivå 1). Dette skyldes noen mangler i beregningsrutinene og må tas tak i, lovte Smith. Skullerud foreslo å fjerne opplagt gale data i sammenlikningsgruppene.

d. Presentasjon av revisjonsopplegget for årets data

Revisjonsopplegget ble diskutert. Det har vært klaget over at revisjonen tidligere år har foregått ved at man tidvis får overført flate filer fra KOSTRA-databasen, men uten direkte tilgang til en til enhver tid oppdatert database. I noen tilfeller har det ført til at man purrer på tall eller reviderer tall som er blitt endret siden man fikk overført data. Dette førte til noen ubehagelige situasjoner i forhold til kommunene i fjor. Dette er nå forbedret ved at skjemaansvarlige i SSB har fått tilgang til databasen.

Når det gjelder utvikling av et automatisert revisjonssystem, så har dette tatt lenger tid enn forventet. Smith fortalte at dette neppe ville bli klart innen juni-publiseringsen i år (2000). Revisjonsprosessen er derfor fortsatt forholdsvis tidkrevende. Revisjonsprosessen går for øvrig som i andre statistikkprodukter.

4. Årets nøkkeltall

a. Presentasjon av årets nøkkeltall

Det har vært diskutert hvilke tall som bør ligge hvor (dvs. på hvilket nivå). Eek mente at inndelingen nå er blitt god. Punktene på nivå 1 er relevante for en rådmann. Notat om endringer i nivåene for fjorårets nøkkeltall (Pål Sand) ble utdelt. Gaarde lurte på om det har kommet noen reaksjoner fra rådmenn. Ingen hadde noen spesielle tilbakemeldinger å vise til. Lien mente at et evalueringsopplegg burde vurderes. Dette er noe KOSTRA sentralt må ta tak i. Solgaard foreslo å opprette en diskusjonsplass på KOSTRA-hjemmesiden der kommentarer kan legges inn.

b. Justeringer gjort i forhold til fjorårets anbefalinger og c. Diskusjon omkring de foretatte endringene (punktene ble slått sammen)

Homstvedt forklarte at årsinnbygger var innført for å justere for kommuner som har en mye høyere befolkning i deler av året enn ellers fordi de har mange hytter o.l. Arbeidsgruppa var i fjor enige om å bruke antall hjemmelshavere, hentet fra GAB, for å få uttrykk for både innbyggere og hyttebefolkning. Det viste seg i det konkrete arbeidet med operasjonaliseringen at dette var upraktisk og SSB valgte dermed å introduserer begrepet "årsinnbygger" i stedet. Dette operasjonaliseres ved formelen: antall innbyggere + (antall hytter i GAB * 3 personer per hytte * 30 (beboelsedager per år) / 365). SSB vil gjerne ha tilbakemeldinger på og med betraktninger omkring begrepet årsinnbygger og operasjonaliseringen av dette. Er det fornuftig? Umiddelbart mente Lien at det høres fonuftig ut, men det blir mange begreper å forholde seg til (PE osv.) Det bør derfor defineres tydelig til brukerne. Homstvedt spurte deretter om det er greit at SSB fortolker begrepet etter beste skjønn. Gruppemedlemmene mente det var helt greit, men SSB må gi tydelig beskjed om hva vi gjør. *Tilbakemeldinger med betraktninger omkring begrepet "Årsinnbygger" mottas gjerne.* Bør f.eks. motsvarende trekkes fra i hytteeierens hjemkommuner? Solgaard funderte på hvor interessant en gjennomsnittskostnad for en uensartet masse av abonnenter (både hus og hytter) egentlig er, bl.a. ettersom det blir vanskelig å sammenlikne med differensierte gebyrsatser. Ville ikke gebyr per hytteeier være mer interessant? Homstvedt mente at det ville kreve mer rapportering. Eek lurte på om det er rett å inkludere hytter som ikke har vann- og avløpstilknytning i gjennomsnittsgebyret. Homstvedt erkjente at problemstillingen må utvikles videre. Solgaard lurte på om hytteproblematikken er så avgjørende for kommuneøkonomien at det bør legges inn i KOSTRA-rapporteringen for alle kommuner. Det ble ikke gitt noe svar på dette på møtet. Smith avsluttet dette punktet med å si at nøkkeltallene for avfall er gjort i henhold til gruppas anbefalinger, men at det er gjort noen omstruktureringer i forhold til oppr. forslag. Eek støttet den nye utformingen.

5. Forholdet mellom KOSTRA og annen rapportering

- Homstvedt sa at SSB ikke ser noe behov for å endre på rutinene når det gjelder vann. Myrstad spurte om Folkehelsa kunne få økonomidata for KOSTRA-kommunene fra SSB. Hun håpet også at alle private vannverk som forsyner ≥ 50 personer kommer med i KOSTRA (en del av privatiserte tjenester). Dette vil gi en bedre kommunal statistikk. For å oppnå dette må kommunene følge opp sine private vannverk. Kommuneloven gir ikke kommuner ansvar for de private vannverk, noe Myrstad mente var synd. Myrstad nevnte at i noen kommuner rapporterer private vannverk direkte til kommunens teknisk avdeling/etat. Det er mye bedre oppfølging av disse vannverk enn i andre

kommuner. Hun minnet om at alle private vannverk etter Drikkevannforskriften er forpliktet til å rapportere direkte til Folkehelse på samme måte som kommunale vannverk.

- Når det gjelder **avløp** var man enig om at forholdet mellom SESAM og KOSTRA må avgjøres snart. Dersom KOSTRA skal være hovedrapporteringskanal, men SESAM bestå, må datastrømmen snus slik at KOSTRA leverer data til SESAM. Gaarde hadde ikke fått noen signaler fra fylkesmennene om behov for et fortsatt SESAM. Men EU-direktiv 91/271/EØF krever noen flere opplysninger enn det som i dag rapporteres, mente han om. SFT vil ta en ekstra runde med Fylkesmennenes miljøvernavdelinger om dette. Homstvedt opplyste at i prinsippet kan også anlegg rapportere i KOSTRA. Gaarde lovte et forslag til avgjørelse på plass før sommerferien.
- Særlig når det gjelder **renovasjon** er fristilling av kommunale aktiviteter en aktuell problemstilling. Homstvedt orienterte om at noen selskapsformer lett vil komme inn under KOSTRA-systemet mens andre helt eller delvis vil havne utenfor KOSTRA-systemets rekkevidde. Kombinasjonsløsninger vurderes. Selskaper som rapporterer til enhetsregisteret rapporterer ikke etter samme mal som KOSTRA. Eek beskrev vann-/avløpsløsningen i Drammen som et eksempel. Der leverer et fristilt selskap tjenester til kommunen. Kommunen vil på sin side rapportere til KOSTRA. Hvis selskapet også skal rapportere, får vi dobbeltrapportering. Når det gjelder avfall er problemet at renovasjonstjenesten i sin helhet er satt ut. Kommunene har verken utgifter eller inntekter på renovasjonen. Solgaard stilte seg undrende til at kommunene ikke skulle ha oversikt over gebyrstørrelser etc. Hvis kommunene ønsker data om gebyrinntekter, avfallsmengder, har de rett på å få disse, hevdet han. Eek støttet dette. Ettersom årsgebyrer vedtas av kommunestyrene, trenger de nettopp slike oversikter for å vedta gebyrstørrelsene. Muligheter og forpliktelser for kommunene bør sjekkes ut til neste gang: Hva har kommunene rett og plikt til å vite noe om mhp. avfallsgebyrer og -mengder? (**Ansv.: Spillum**) Eek opplyste at kommunene i dag har ansvar for å føre et selvkostregnskap og dermed rett til alle opplysninger de trenger til dette. Han spurte samtidig hvordan framdriften i fristillingsprosjektet er. Homstvedt svarte med å orientere litt om prosjektet: Flere ulike (5?) selskapsformer skal utredes mhp. rapporteringsforpliktelser. Innen 2003 skal alle selskapene rapportere til SSB i enten KOSTRA eller IDUN.

6. 2001-rapporteringen

a. Skjemaene og spørsmålene

- Møtedeltakerne ble bedt om å komme med forslag til forbedringer i skjemaet. Gaarde opplyste at forskriften det henvises til i spørsmål 3.3. og 3.4. (separatforskrift), er opphevet. Henvisning bør derfor fjernes. Han spurte videre om spørsmål 3.3. og 3.4 er særlig nyttige. Kravene til avløpsrensing vil variere fra kommune til kommune, hevdet han. Lien var enig i dette. Homstvedt inviterer til tilbakespill om hvorvidt spørsmålene bør forbedres eller fjernes.
- Skullerud anbefalte at spørsmål 2.3 fjernes da det ikke gir noen tilleggsinformasjon til spørsmål 2.4. Han tok også opp et tidligere diskusjonstema: Om det bør spørres om differensierte renovasjonsgebyrer og arten av differensiering. Homstvedt mente det kunne være en ide å knytte gebyrstørrelse til standardbolig. Eek mente at en eller annen form for gjennomsnittsgebyr kunne være vel så interessant. Smith lurte da på om abonnenttallene er gode nok til å brukes til å beregne gjennomsnittsgebyr. SSB lager forslag til neste gang (**Ansvarlig: Smith**).
- Solgaard foreslo å spørre om organisasjonsform (kommunalt, interkommunalt, AS, DA osv. for å se om noen organisasjonsformer utmerket seg framfor andre. Han tok også til orde for å skille mellom transportkostnader og behandlingskostnader. I den sammenheng kom spørsmålet opp: Hva skal gjøres med sluttbehandlingsavgiften i KOSTRA-sammenheng? Eek sa seg enig i at organisasjonsform er interessant.
- Gaarde opplyste at kommunene kommer til å splitte opp vann- og avløpsgebyret i en fast del og en som er avhengig av vannmengden fra i år og at skjema bør tilpasses etter dette. Smith var enig, og orienterte om at en del kommuner allerede har gjort det, og dermed har problemer med at kategoriene i årets skjema ikke passer til de nye gebyrsatsene.

- Det ble opplyst at spm. 4.5b, skjema 22 også rapporteres til VREG slik at vi har en dobbeltrapportering. Dette må utbedres (**Ansvar:Smith**). Husk i den forbindelse på forskjellen mellom *abonment* og *bolig*.
- Underlig språk ble påpekt i spm. 4.5d.

b. Bør noen nøkkeltall endres/tas ut:

- Når det gjelder **nøkkeltallene**, foreslo Gaarde å ta en evalueringsrunde blant brukerne for å finne ut om vi treffer brukernes behov med de nøkkeltallene som er valgt nå.
- Smith påpekte at den dekningsgradsindikatoren som nå er brukt for avfall nivå 1 (andel husholdningsabonnenter av totalt antall abonnenter) egentlig ikke har med dekningsgrad å gjøre. Den kan ev. være av samme type som for vann og avløp, f.eks. andel husholdningsabonnenter som har tilbud om en bestemt avfallstjeneste.
- Smith spurte også om det bør stå absolutte tall blant nøkkeltallene slik det nå gjør.
- Myrstad gjorde oppmerksom på en misforståelse som blant vannverkene: I Folkehelsas skjema for rapportering til VREG brukes *vannproduksjon* om mengden av vann som hentes fra kilden, mens *vannleveranse* brukes om mengden vann som leveres ut fra vannverk. Det er noe usikkert hva vannverkene har svart på, ettersom det ikke eksisterer noen omforent definisjon av begrepene. Begrepene *vannuttak*, *vannproduksjon*, *vannmengde på distribusjonsnettet* og *vannleveranse* bør utvikles videre.
- Homstvedt ba om en gjennomgang av nøkkeltallene (**Ansvarlig: Smith**). Han foreslo også å sende ut en tekstfil der hvert nøkkeltall på nivå 1 og 2 er listet opp og utvalgsmedlemmene vurderer om a) formulering er ok b) nøkkeltallet bør fjernes eller c) justering er nødvendig/ønskelig og ev. legger inn endringsforslag. Endringsforslagene diskuteres på neste møte.

c. Konkurransetsatte og privatiserte tjenester.

Temaet ble diskutert under sak 6, tredje ballpunkt.

8. Disposisjon til årets rapport

Et utkast ble utdelt. De diskusjonene som føres på møtene bør dokumenteres i rapporten. F.eks. de ulike selskapsformene og rapporteringsplikt og kommunenes plikt til å ha visse opplysninger.

9. Eventuelt

- Foreløpig dato for neste møte ble satt til mandag 11. juni (alternativ 12. juni).
- Til slutt orienterte Solgaard kort om Norsas: historikk, dagens situasjon og aktivitetsområder (rådgivning, kursavholdelse, konferansevirksomhet, Kretsløpet, internasjonal virksomhet, administrative oppgaver - spesialavfallssystemet og noen refusjonsordninger) Han orienterte også om at SFT har bestemt at Norbas-tjenesten skal ut på anbud.